

TINCA TÎRLONGEANU
CONSTANȚA

Ucrainenii din Dobrogea – trecut și prezent

Ținutul Dobrogei este considerat ca fiind teritoriul cu cea mai mare încărcătură istorică din țară, teritoriu care a cunoscut încă din cele mai îndepărtate vremuri, fluxuri și refluxuri de seminiții, timpuri de liniște, favorabile creației, dar și timpuri de restriște, când nu mai rămânea piatră pe piatră din ce făurise omul acestui pământ.

Dobrogea, patrulaterul românesc, încadrată ca o cunună de fluviul Dunărea, Delta Dunării și Marea Neagră, este un uscat al contradicțiilor privind vârsta și modul de formare, teritoriul cu cea mai frământată istorie, o “Arcă a lui Noe”, deoarece au putut să se stabilească și să conviețuiască în pace de-a lungul vremurilor, ca niciunde în alt loc din țară, 13 neamuri etnice: lipoveni, ucrainenii, aromâni, turci, tătari, greci, italieni, romei, bulgari, armeni, germani, evrei, alături de români, care sunt majoritatea.

Preocupări privind istoricul ucrainenilor, de dincolo de hotarele Ucrainei (stat independent și suveran, format după destrămarea fostei U.R.S.S.), au început după 1990, când o delegație de cercetători, istorici de la Kiev s-a deplasat și în România pentru a face un studiu despre ucrainenii din țara noastră¹. Imigrația ucrainenilor a avut loc pe timpul când Dobrogea se afla în stăpânire otomană (pașalâc) și toate documentele prin care sultanul a acceptat imigrația ucrainenilor

în teritoriul Dobrogei, se află astăzi în arhivele statului turc.

Cea mai importantă lucrare care tratează problema ucrainenilor de dincolo de Ucraina, vorbind însă foarte puțin despre ucrainenii din România, este *Зарубіжні Українці*²

Imigrația este un fenomen specific multor popoare, fiind o deplasare benevolă sau forțată a populației din patria mamă către altă țară străină și a fost determinată de cauze social-economice, politice, religioase și favorizată de un cadru extern favorabil.

Din materialele studiate am tras concluzia că au existat două grupări de ucrainenii:

- o grupare care a sosit prima în Delta Dunării: cazacii rușo-necrasovi, veniți de pe Don în urma războaielor conduse de atamanul NECRASOV³
- o a doua grupare: cazacii zaporojeni (ucrainenii de astăzi, care s-au stabilit în Dobrogea după cazacii necrasovi).

Imigrația în masă a ucrainenilor a avut loc în timpul războaielor ruso-austro-turce de la sfârșitul sec. al XVIII-lea – începutul sec. al XIX-lea, ca urmare a persecuțiilor la care erau supuși de către regimul țarist, dar și ca urmare a îngăduinței Porții, care îi dorea pe cazacii zaporojeni ca aliați în războaiele cu Rusia țaristă.

¹ Mă bazez pe mărturiile prof. Ioan Covaci – ucrainean, astăzi pensionar. Din relatările d-lui profesor Ioan COVACI, care a însoțit această delegație de la Kiev, am putut reține că foarte puține documente istorice există, care vorbesc despre imigrația ucrainenilor în Dobrogea.

² Lucrare elaborată de un colectiv de ucrainenii, existenți în Canada.

³ Din mărturiile unor ucrainenii din Murighiol – exemplu Nichita Ivan; din această grupare astăzi nu mai există locuitori.

Cazacii-ucraineni au avut o organizare statală numită Zaporajka Sici, care din Ordinul țarinei Ecaterina a II-a, în urma războiului ruso-turc din 1768-1774, a fost lichidată, fiind considerată ca factor de propagare a democrației în timpul absolutismului țarist (cazac însemna "om liber"). După înfrângerea lor de către armata țaristă, cazacii zaporojeni au trecut hotarele Rusiei, pătrunzând în teritoriul Imperiului Otoman, și au ajuns la gurile Dunării, unde au stat până în anul 1785. Cazacii-zaporojeni au fost luați sub protecția Porții, au primit un teritoriu (între Bugul de Sud și Dunăre) și dreptul de a înființa o nouă Sici. Prima Sici transdunăreană a fost creată în 1776 în zona localității Vâlcov (azi în Ucraina de Sud - sudul Basarabiei) și se numea "USTDUNAISCA", având circa 15000 zaporojeni.

Mai mult, cazacii zaporojeni au primit de la sultan (ABDUL HAMID, 1774 - 1789) dreptul de a avea drapel de luptă propriu, având o parte fond alb cu o cruce de aur, iar cealaltă parte fond negru cu o semilună.

Cazacii zaporojeni, la început, s-au așezat mai aproape de pământurile natale, deoarece ei se deosebeau prin credință de otomani, pe care-i considerau oameni fără Dumnezeu.

La începutul anului 1777, o parte din zaporojeni au plecat mai departe de hotarele Rusiei și s-au așezat în Delta Dunării, unde au intrat în conflict cu cazacii ruși-necrasovi și lipovenii stabiliți aici cu mult mai înainte și care nu erau dispuși să împartă pământurile dintre ape, și așa puține, cu ultimii veniți. În 1785 cazacii ruși și lipovenii au înfrânt pe zaporojeni și au lichidat USTDUNAISCA SICI. Atunci sultanul ABDUL HAMID I a dat zaporojenilor SEIMENII (lângă Silistra), unde s-au stabilit aproape 7000 de etnici zaporojeni ziși ucraineni, iar alții 6000 au plecat în Banat unde împăratul Austriei, IOSIF al II-lea, le-a permis să se așeze în regiunea Panciudovo-Zéneta (Voievodina de astăzi). Ucrainenii erau folosiți de habsburgi în infanterie,

cavalerie și flota fluvială la frontiera austro-turcă.

În urma războiului ruso-turc din 1787 - 1791, Poarta a pierdut teritoriul dintre Bug și Nistru, iar cazacii zaporojeni părăsesc ținuturile de acolo și se așază în Delta Dunării, încercând să împartă pământurile cu necrasovii și lipovenii, situație care favorizează dese neînțelegeri. Prima așezare a zaporojenilor ziși ucraineni se pare că a fost la Caraorman.

În războiul ruso - turc din 1806 - 1812, de teamă ca ucrainenii să nu treacă de partea armatei ruse, Poarta otomană îi mută mai în interiorul imperiului, la RUSCIUK. În 1805 ucrainenii din Banat se întorc și ei la compatrioții lor din SEIMENI. Ca urmare a persecuțiilor regimului țarist, crește numărul ucrainenilor veniți în Dobrogea. În toamna anului 1812 ucrainenii pleacă definitiv din SEIMENI (cu bărcile pe Dunăre) și se stabilesc în localitatea KATARLEZ (SF. GHEORGHE). În urma confruntărilor cu necrasovii și lipovenii, ucrainenii au pus stăpânire pe întregul braț al Dunării. Deoarece teritoriul pe care s-au așezat era mlăștinos, ei s-au retras către confluența brațului Sf. Gheorghe cu canalul Dunavăț. În noul teritoriu întemeiază așezări. În localitatea DUNAVETKA ZAPORJISKA SICI, după modelul SICI de la Zaporojie. Ucrainenii primesc de la sultan dreptul de a locui în teritoriul care se întindea între brațul Sf. Gheorghe, Lacul Râzelm și linia care leagă orașul Isaccea cu Lacul Babadag, prin localitățile TELIȚA, HAGILAR și ZEBIL. Ucrainenii au înființat localitățile: Dunavăț de Jos, Murighiol, Victoria (Pârlita), Telița, Poșta, Balabanca, Hamcearca, Ciucurova. Mai târziu ucrainenii au populat și părțile de SE, SV și NE ale ținutului Tulcei. Ucrainenii, devenind proprietari ai pământului pe care s-au stabilit, încep să se gospodărească. Ucrainenii au fost, după cum sunt și astăzi, pescari, agricultori, crescători de animale. În trecut produsele muncii lor erau vândute pe

piețele orașelor Brăila și Galați, ajungând cu bărcile încărcate, trase la rame și chiar la edec⁴. În timpul anului, mulți dintre bărbații ucraineni plecau la munci (seceriș, culesul porumbului) în Moldova. O parte dintre ucrainenii bătrâni plecau să-și trăiască ultimele zile ale vieții la mănăstirile din Moldova.

În toate localitățile întemeiate de ucraineni au fost construite biserici în care se slujea în limba ucraineană (La Caraorman există Testamentul tipărit în anul 1841 la Kiev, donat bisericii din localitate la 29 octombrie 1846 cu dedicație). Din anul 1926, toate bisericile construite de ucraineni sunt trecute pe stil nou, iar slujba se face în limba română, deși ucrainenii în majoritatea lor au continuat până-n zilele noastre să-și sărbătorească evenimentele înscrise în calendarul creștin ortodox după datina veche, pe stil vechi (calendar iulian). Abia după cel de-al doilea război mondial în satele ucrainene se deschid școli cu predare în limba maternă, însă acest proces a durat până în anul 1959

când a fost întrerupt brusc. În secolul al XX-lea se simte tot mai mult tendința de asimilare a populației ucrainene, mai ales ca urmare a colectivizării forțate a agriculturii când tineretul de data aceasta părăsește satele îndreptându-se către oraș, ceea ce a făcut ca mulți să abandoneze limba maternă și obiceiurile străvechi. Putem spune că tineretul ucrainean de astăzi reprezintă a patra generație a celor imigrați în Dobrogea, iar cei vârstnici depun eforturi pentru a-i determina pe tineri să se întoarcă la obiceiurile, tradițiile și religia străveche.

BIBLIOGRAFIE:

1. Я. Болан, Б. Корбан - Зарубіжні Українці, KIEV, Ed. Україна, 1991 (I. Bălan, B. Corban - Zarubijni ucrainți, KIEV, Ed. Ucraina, 1991)
2. Echim Andrei *Condiția populației din Rezervația Biosferei Delta Dunării*, București, Ed. Lex, 1995

⁴ Pescarii, cu ajutorul unor funii - "saulă" - de 20 - 25 metri, mergând pe mal, trăgeau barca împotriva curentului apei.